

SJABBAT SJALOM

Sjabbat Weekblad voor Nederland

Jaargang IX, Nr. 236

Parasjat Tazria-Metsora

3 Ijar 5770
16/17 april 2010

Tazria Overzicht (Leviticus 12:1-13:59)

De Tora gebiedt een vrouw een *korban* te brengen na de geboorte van een kind. Een zoon moet op de achtste dag van zijn leven besneden worden. De Tora introduceert het verschijnsel *tsara'at* (vaak onjuist vertaald als melaatsheid) – een wonderlijke aandoening welke mensen, kleding, zowel als huizen kan aantasten, om iemand op te wekken van geestelijk falen. Een *Kohen* moet geraadpleegd worden om vast te stellen of een bepaalde plek *tsara'at* is of niet. De *Kohen* isoleert de lijder gedurende een week. Wanneer de ziekte na die week onveranderd is gebleven, dan wordt de patiënt voor een tweede week afgezonderd gehouden. Daarna beslist de *Kohen* over de status van de desbetreffende persoon. De Tora beschrijft de verschillende vormen van *tsara'at*. Diegene bij wie *tsara'at* is vast gesteld, moet zijn kleren inscheuren, zijn haar op zijn hoofd wild laten groeien tot over zijn snor en hij moet om zich heen roepen dat hij onrein is om anderen daarop opmerkzaam te maken. Hij mag geen normaal contact met anderen hebben. Het verschijnsel *tsara'at* aan kleren wordt in detail beschreven.

Overzicht Metsora (Leviticus 14:1-15:33)

De Tora beschrijft de procedure voor een *metsora* (iemand die is aangetast door *tsara'at*) bij het einde van zijn isolatie. Dit proces duurt een week en brengt *korbanot* en onderdompeling in het *mikve* met zich mee. Daarna moet een *Kohen* de *metsora* rein verklaren. Een *metsora* met beperkte financiële middelen mag eenvoudiger offers brengen in plaats van de duurere dieren. Voordat een *Kohen* de diagnose vaststelt dat er in een huis *tsara'at* heerst, wordt het huisraad uit het huis verwijderd, om te voorkomen dat zij ook ritueel onrein verklaard worden. De *tsara'at* wordt verwijderd door het desbetreffende aangetaste deel van het huis stuk te slaan en opnieuw op te bouwen. Wanneer het nogmaals optreedt, moet het hele huis worden afgebroken. De Tora bespreekt in detail die lichaamsafscheidingen die iemand ritueel onrein maken, waardoor het hem verboden wordt heilige voorwerpen aan te raken. De Tora beschrijft hoe men weer ritueel rein kan worden.

Haftara Metsora (II Melachiem 7:3-20)

Beknopte samenvatting van de haftara

Vier *metsora'iem* zitten aan de poort van de stad en besluiten naar het Syrische legerkamp te gaan, dat de stad al dagenlang belegert, in de hoop daar wat voedsel te vinden, want er was, ten gevolge van de belegering, grote hongersnood in de stad. Ze ontdekken dat het legerkamp verlaten is en dat de Syriërs al hun voedselvoorraden hebben achtergelaten. Dit sensationele nieuws melden zij aan de koning, die dat laat verifiëren. De hongersnood eindigt, en gerst en fijn meel worden weer volop verkrijgbaar, zelfs tegen een lage prijs, zoals de Profeet Elisja de vorige dag voorspeld had. Maar de hoge officier, op wie de koning steunde, had Elisja toen uitgelachen. Elisja had hem daarop gewaarschuwd dat de officier daar niet van zou profiteren. En zo gebeurde het. De officier, die door de koning bij de stadpoort gezet was om de orde te handhaven, werd door het volk onder de voet gelopen en vertrappt toen het de poort uit stormde om het voedsel uit het Syrische legerkamp binnen te halen. En zo profiteerde de officier niet van het goedkope voedsel, zoals Elisja voorspeld had.

Het verband met de parasja van de week

De Haftara begint met: „Er waren vier *metsora'iem* bij de ingang tot de poort,” woorden die sterk doen denken aan het centrale thema van de parasja van deze week, de ziekte *tsara'at*. Echter, de parasja geeft ons instructies betreffende de wetten van de reiniging van de lijder, als de *Kohen* hem „*tahor*„ verklaard heeft, terwijl de vier mannen in de *Haftara* tragisch genoeg aan een chronische, ongeneeslijke *tsara'at* leden.

Wij weten dat een huis soms getroffen wordt door *tsara'at*-vlekken, omdat de eigenaar egoïstisch geweigerd heeft zijn huis en haar te delen met andere, minder gefortuneerden dan hijzelf. Het uitbreken van de *tsara'at* is een vroegtijdige waarschuwing aan de huisbewoner: hij zal uiteindelijk zelf door de ziekte getroffen worden, als hij zijn gedrag niet verandert.

De vier *metsora'iem* werden gekenmerkt door egoïsme. Ondanks hun lijden weigerden zij hun gedrag te veranderen.

Inzicht in Parasjat Tazria 5770

De tweeledige Sjabbat

Deze week heeft de Tora-afdeling in de eerste plaats betrekking op het verschijnsel van een *Nega* - een fysieke huidziekte die een geestelijke kwaal uitdrukt. Het Sefer Jetsira (2:7) stelt dat er niets groter is dan **ענין** – *oneg* (vreugde) – en niets minder dan **נְגַע** – *nega*. Hoe kunnen we deze raadselachtige opmerking begrijpen?

De Midrasj Socher Tov (die Rebbe Jitschak op Psalm 92 citeert) merkt op dat alle aspecten van Sjabbat verdubbeld zijn. In de Heilige Tempel bestond de maaltijd uit het aanbieden van een dubbele portie (Exodus 16:22); het dieroffer bestond uit twee lammeren (Numeri 29:9), de straf voor ontheiliging van Sjabbat is beschreven met dubbele formulering (Exodus 31:14), de beloning voor het observeren van Sjabbat bevat dubbele tekst (Jesaja 58:13); het gebod om Sjabbat te houden verschijnt in twee vormen, *Zachor* (Exodus 20:8) en *Sjamorj* (Deuteronomium 5:12), en de Psalm die gezongen werd op Sjabbat heeft twee namen, *Mizmor* en *Sjier* (Psalm 92:1).

Volgens de Sjeem MiSjmoeël vermeldt de Midrasj niet alleen dat Sjabbat wordt geassocieerd met dubbele uitdrukkingen. Integendeel, hier leren we uit dat de essentie van Sjabbat tweeledig is. Aan de ene kant wordt Sjabbat het „geheim van eenheid” genoemd (Zohar), via welke alle Joden gelijkgesteld worden. Aan de andere kant wordt Sjabbat vergeleken met de Komende Wereld, waar iedere rechtschapen persoon een beloning ontvangt op basis van zijn individuele verdiensten (zie Sjmot Rabba 52:3 en Sjabbat 152a). De Sjeem MiSjmoeël verklaart deze twee aspecten als volgt uit:

Alle Joden zijn gelijk als het gaat om het vermijden van zonden. In passiviteit zijn we allemaal gelijk. Dit is het eerste aspect van Sjabbat - de eenheid waarin alle Joden worden gelijkgesteld. Het andere aspect van de Sjabbat, zoals we reeds vermeldden, is de plaats waar elke persoon een beloning ontvangt op basis van individuele verdienste. Dit verwijst naar het vervullen van de mitswot, die actie vereisen. Verre van te worden gelijkgesteld in deze wereld, groeien we elk verschillend, afhankelijk van hoeveel energie, oprechtheid, en zuivere intentie we in onze prestaties van de mitswot stoppen.

We kunnen deze discussie verbreden en suggereren dat het Joodse volk een dubbele opdracht heeft. We hebben een verenigde, nationale missie, waarin we allemaal zijn gelijkgesteld. Echter, elk individu heeft een unieke, specifieke missie en - een missie die verschillend is van ieder ander.

Meestal wordt onder het idee van een persoonlijke missie het gebruik van onze individuele talenten verstaan om iets unieks te brengen in de wereld. Gebaseerd op de Sjeem MiSjmoeël, zien we nu dat wij ook onze individuele opdracht kunnen vervullen door middel van het doen van de mitswot. Hoewel ieders handelingen identiek zou kunnen lijken te zijn, doet elke persoon in werkelijkheid de mitswot met een verschillende mate van enthousiasme en zorg.

De *Metsora* — die getroffen is met een spirituele huidziekte – is gediskwalificeerd van zowel zijn nationale als zijn individuele missie. De Tora vertelt ons (Leviticus 13:46), dat de *metsora* alleen woont, hetgeen de Talmoeed (Arachien 16b) opvat als „buiten het Joodse kamp” te betekenen. Die gedwongen eenzaamheid symboliseert de diskwalificatie van de *metzora* van het nationale doel van het Joodse volk.

Verder leren we dat de *metzora* voor een week (Leviticus 13:4) of soms twee weken (Leviticus 13:5) wordt opgesloten. Dit laat ons zien dat verschillende mensen verschillende tijd nodig hebben om zich te bevrijden van hun geestelijke achteruitgang. De hoeveelheid tijd die nodig is voor elke *metzora* om te genezen is gebaseerd op de unieke manier waarop hij zijn corrupte gedrag ontwikkelde. Dit toont de verwoesting van de individuele missie van de *metzora*, omdat de tijd die het duurt om hem te genezen rechtstreeks gebaseerd is op de hoeveel moeite die hij in het uitvoeren van overtredingen gestoken heeft.

Nu kunnen we eindelijk de opmerking van de Sefer Jetsira begrijpen dat er niets groter is dan *oneg* en niets minder dan *nega*. (Dit is een woordspeling: beide zijn samengesteld uit de drie letters *ayin*, *noen*, *gimmel*.) Het woord *oneg* wordt vaak gebruikt in combinatie met Sjabbat. Niets is groter dan de *oneg* van Sjabbat omdat, zoals we al gezegd hebben, de essentie van Sjabbat tweeledig is. Sjabbat drukt volledig zowel het nationale als het individuele doel van het Joodse volk uit, en symboliseert aldus het dienen van God in zijn volledige totaliteit. *Nega* aan de andere kant, symboliseert de volslagen degradatie van de *metsora*, die gediskwalificeerd is van zowel zijn nationale als zijn individuele missie. Niets is lager dan deze onmogelijkheid om aan je opdracht te voldoen op elk niveau.

Mogen wij allen dubbel gezegend worden om onze nationale en individuele missies te kunnen voltooien, om zo God te dienen in zijn volledige totaliteit.

Inzicht in Parasjat Metsora

Het geheim van de marskramer

„Dit zal de wet voor de metsora zijn” (14:2).

Een bekende Midrasj (Midrasj Rabba 16:2) vertelt het verhaal van de marskramer die luidkeels uitriep: „Wie wil leven, wie wil leven!” Toen Rabbi Jannai hem benaderde voor een elixer dat het leven zou garanderen, informeerde de marskramer hem dat hij (of iedere andere *talmied chacham* zoals hij) zo’n wondermiddel niet nodig heeft. Maar als andere mensen hem naar zijn toverdrank vroegen, haalde hij zijn boek met *Tehilliem* [Psalmen] uit zijn zak en las het bekende vers 34:13-14: „Wie is de man die wenst te leven... bewaak dan je tong tegen kwaadsprekerij.”

De reactie van de marskramer op Rabbi Jannai’s vraag is begrijpelijk. Een Torageleerde van het kaliber als Rabbi Jannai zou zelden of nooit over andere mensen roddelen of kwaadspreken, en hield zich dus al aan het advies van Koning David om „Je tong te bewaken tegen kwaadsprekerij en je lippen tegen het spreken van bedrog.” Maar de vraag van Rabbi Jannai is moeilijker te begrijpen. Zou hij werkelijk geloofd hebben dat er een toverdrank bestond dat een lang leven garandeerde?

Maar misschien dacht Rabbi Jannai dat hij een belangrijke levensles zou kunnen leren: hoe hij de rest van zijn leven in „Deze Wereld” zo zinvol mogelijk kon besteden. Deze tsaddiek was met name vast besloten om niet gerekend te worden tot diegenen die bij hen leven al als „dood” worden beschouwd, zoals er geleerd wordt in traktaat Nedariem (64b) van de Babylonische Talmoed, dat vier individuen – een arme, een *metsora*, een blinde en iemand zonder kinderen – al bij hun leven als dood beschouwd worden. De marskramer verlichtte echter onmiddellijk de zorg van Rabbi Jannai, door hem te verzekeren dat een *talmied chacham* die zich onthoudt van *lasjon hara* – lastertaal, kwaadsprekerij – ervan verzekerd was dat hij in ieder geval niet door *tsara’at* getroffen zou worden.

(Uit: *Torat Mosjé - Chatam Sofer al HaTora*)

MISJNA VAN DE WEEK

DEMAI – HOOFDSTUK TWEE

Misjna 2:2

הַמְקַבֵּל עָלָיו לְהִיּוֹת נְאָמָן, מְעַשֵּׂר אֶת שְׁהוּא אוֹכֵל, וְאֶת שְׁהוּא מוֹכֵר, וְאֶת שְׁהוּא לוֹקֵחַ, וְאִינוּ מְתַאָּרֵחַ אֶצֶל עַם הָאָרֶץ. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, אִם הִמְתַּאָּרֵחַ אֶצֶל עַם הָאָרֶץ נְאָמָן. אָמְרוּ לוֹ, עַל עֲצָמוֹ אִינוּ נְאָמָן, כִּי צַד יִהְיֶה נְאָמָן עַל שְׁלֵל אַחֲרֵיהֶם.

Wie¹ het op zich neemt om betrouwbaar te worden², vertient wat hij eet en dat wat hij verkoopt³ en wat hij koopt⁴ en hij mag niet de gast zijn van een *am haärets*.⁵ Rabbi Jehoeda zegt: „Ook wie de gast is bij een *am haärets* is betrouwbaar.⁶” Zij zeiden tegen hem: „Voor zichzelf is hij niet betrouwbaar⁷, hoe kan hij dan betrouwbaar zijn voor wat van anderen is?”

Aantekeningen bij Misjna 2:2

1. Een *am haärets*.
2. **Betrouwbaar te worden** – Betreffende *maäserot*, zodat zijn product voortaan niet als *demaï* beschouwd zal worden (RAV).
3. **En wat hij verkoopt** – De vruchten van zijn grond (RAV).
4. **Wat hij koopt** – Met de bedoeling om het door te verkopen, want dat hij moet verdienen wat hij koopt om op te eten, dan blijkt uit het eerste deel van de misjna: hij „vertient wat hij eet” (RAV).
5. D.w.z., hij mag niet het voedsel eten en drinken van een *am haärets*, die ervan verdacht wordt dat hij zijn producten niet verdient.
6. Dat wil zeggen, dat hoewel hij er niet mag gaan eten, als hij er toch gegeten heeft, wordt hij nog wel als betrouwbaar beschouwd.
7. **Voor zichzelf is hij niet betrouwbaar** – Want zie, hij eet dingen die niet verdiend zijn als hij eet bij de *am haärets* [en wij geloven hem niet als hij zegt dat hetgene wat hij bij de *am haärets* gegeten heeft, wel verdiend was, want zijn betrouwbaarheid is aangetast (*Tosefot Jom Tov*)]. Rabbi Jehoeda zegt dat wij hem wel geloven, maar de halacha is niet volgens R. Jehoeda (RAV).

Uit de Babylonische Talmoed

De voornaamste onderwerpen van Traktaat Sjabbat Daf 34

De dank van Rabbi Sjim'on bar Jochai

R. Sjim'on bar Jochai wilde zijn dank tonen aan Hasjem, door een mitswa te doen, om te voorkomen dat het wonder dat voor hem geschied was, van zijn verdiensten zou worden afgetrokken. Hij ging daarom naar een zekere plaats, en vroeg aan de dorpsleiding of zij een verbetering nodig hadden. Zij vertelden hem dat op de hoofdweg door het dorp ergens een lijk begraven was, maar niemand wist meer waar en nu moesten de Kohaniem een grote omweg om die hoofdweg maken. Rabbi Sjim'on liep vervolgens langs het hele traject, en overal waar de grond hard was, verklaarde hij die *tahor*, en waar de grond zacht was, verklaarde hij *tamee* [Rasji verklaart: R. Sjim'on legde overal lupine neer, en daarop kwam het lijk boven de grond]. De Kohaniem konden nu van de weg gebruik maken, en hoefden alleen maar de gemerkte plaatsen te mijden.

Misjna Drie dingen moet een man vrijdagmiddag thuis zeggen: a. Is het voedsel voor Sjabbat vertiend [want dat is verboden op Sjabbat]; b. is de *eroev* [*techoemim*] voorbereid en c. steek de kaarsen aan! Wanneer er twijfel bestaat over de tijd wanneer Sjabbat ingaat, dan mag men, vanaf dat het begint te schemeren geen *tevel* meer verdienen, *touwelen* of kaarsen aansteken, maar men mag wel *demai* verdienen, een *eroev* [*chatserot*] maken en het eten inpakken om het warm te houden. [De *eroev* *techoemim* dient voor uitbreiding van de 2000 *amma* loopgrens op Sjabbat, die voor de schemer inval, gemaakt moet zijn. De *eroev* *chatserot* dient om op straat te mogen dragen door de diverse straten met elkaar te verbinden tot één privé-terrein].

Gemara Rabba bar Rav Hoena zei: die dingen waarvan de Misjna zegt, dat een man die moet zeggen op vrijdagmiddag, moet hij vriendelijk zeggen, om geen onaangename sfeer in huis te scheppen.

De twijfelachtige status van *Bein Hasjemasjot* [schemering]

We weten niet precies wanneer de Sjabbat begint: nadat de zon onder de horizon is verdwenen en de schemering inzet, of als het volledig donker is, d.w.z. als er drie middelgrote sterren aan de hemel te zien zijn. Daarom heeft de periode *bein hasjemasjot* [lett.: tussen de beide zonnen, d.w.z. de zon en de maan, de schemerperiode] een twijfelachtige status. Als twee mensen dezelfde agent aanwijzen om een *eroev* *techoemim* voor hen te maken, en voor de een maakt de agent de *eroev* vóór de schemering, maar het werd door een hond tijdens de schemering opgegeten, en voor de ander maakte hij de *eroev* tijdens de schemering, maar het werd door die hond na de schemering, toen het al donker was, opgegeten, dan zijn beide *eroevim* geldig. [Een *eroev* *techoemim* moet vóór de ingang van Sjabbat gemaakt zijn en moet als de Sjabbat begint nog bestaan]. De Gemara verklaart: Omdat de schemering een twijfel-situatie is, zijn we soepel en rekenen voor het eerste geval de schemering, toen de hond het heeft opgegeten, reeds als Sjabbat, zodat de *eroev* op Sjabbat nog bestond; maar voor het tweede geval beschouwen we de schemering nog als *chol* [werkdag] en dus werd de *eroev* vóór Sjabbat klaar gemaakt en toen de hond het opat, was het al donker, dus was het toen al zeker Sjabbat.

Hatmana op Sjabbat

In een Misjna op daf 47b wordt geleerd dat het verboden is om voedsel voor Sjabbat in te pakken in warmte-isolerend materiaal [*hatmana*], dat de warmte doet toenemen. Onze Misjna hier leert ons, dat we, tijdens de schemering, dat is vanaf zonsondergang, het voedsel nog wel mogen mogen isoleren met materiaal dat geen warmte toevoegt, maar dat dit ook nadat het donker is geworden en de Sjabbat definitief is begonnen, niet meer mag, uit vrees dat, wanneer het voedsel intussen wat is afgekoeld, men het eerst weer opwarmt, hetgeen verboden is, maar tijdens de schemering is de pan met het voedsel nog heet, dus dan zal men de pan niet opwarmen.

Daf 34b

Hatmana vóór Sjabbat

De Geleerden hebben Hatmana in warmte verhogend materiaal vóór Sjabbat verboden. De rede hiervoor, legt Rava uit, is om te voorkomen dat wanneer mensen de potten met voedsel in de hete as leggen, zij de gloeiende kolen, die zich daar misschien nog in bevinden, op Sjabbat zullen oprakelen, hetgeen verboden is.

Een definitie van *bein hasjemasjot*

[Hoewel *bein hasjemasjot* letterlijk ‘tussen de zonnen’ betekent, wordt er de periode tussen de dagen, d.w.z. tussen het eind van de ene dag en het begin van de ander dag mee bedoelt. Hoewel het woord schemering daar in het algemeen een goede vertaling voor is, dekt het niet het onderwerp van de discussie hier in de Gemara en daarom blijven wij het hier *bein hesjemasjot* noemen.]

Een Baraita leert dat tijdens de *bein hasjemasjot* de dag overgaat in de nacht, maar we weten niet wanneer die overgang precies plaatsvindt. Een zeker moment tijdens die *bein hasjemasjot* kan dag zijn, wanneer die overgang later plaatsvindt, het kan nacht zijn, wanneer de overgang daarvoor plaatsvond en het kan dag en nacht zijn, als de overgang precies op dat moment plaatsvindt. Daarom heeft *bein hasjemasjot* zowel de din van *chol* als van Sjabbat.

Hoe lang duurt *bein hasjemasjot*?

Rabbi Jehoeda, Rabbi Nechemja en Rabbi Jossi discussiëren hierover. Volgens alle drie begint het als de zon onder de horizon verdwijnt. R. Jehoeda zegt: het duurt totdat de hele hemel donker is. R. Nechemja zegt: het duurt ongeveer 9 minuten. R. Jossi zegt: het duurt een ogenblik.

Wegens deze onzekerheid heeft *bein hasjemasjot* de *choemra* [verzwaring] van beide dagen. Dit speelt bijvoorbeeld een rol bij iemand die twee keer tijdens twee opeenvolgende *bein hasjemasjot* een verontreinigende afscheiding heeft gehad, bijvoorbeeld zondagavond en maandag avond. Het kan zijn dat de eerste [zondagavond] na nacht plaats vond [dus op maandag] en de tweede [maandagavond] voor nacht, dus beide op dezelfde maandag. Dan tellen ze als één afscheiding. Het kan ook zijn dat de eerste vóór nacht, dus op zondag plaatsvond, en de tweede na nacht, dus op dinsdag. Dan zat er een dag tussen. De derde mogelijkheid is dat de eerste precies op het moment van de overgang plaatsvond, dus op zondag en maandag. Een afscheiding die twee dagen duurt, wordt als twee afscheidingen beschouwd. Als de volgende afscheiding maandagavond na nacht plaatsvond, dus op dinsdag, dat had deze persoon drie afscheidingen op drie opeenvolgende dagen en is hij een *zav*, en moet hij een offer brengen (Rasji).

Rav Joseef zegt: Volgens Rabbi Jehoeda begint *bein hasjemasjot* later, pas wanneer de hemel bij de horizon donker wordt, maar de rest van de hemel nog niet donker is.

Rava zegt: de lengte van *bein hasjemasjot* is de tijd die men nodig heeft om een afstand van $\frac{3}{4}$ mil af te leggen [13,5 - 18 minuten, al naar gelang hoeveel een mil is]. Rav Joseef zegt: het duurt $\frac{2}{3}$ van een mil. [12-16 minuten].

Na een lange onderbreking gaan we weer verder met de praktische halacha van alledag.

Praktische Halacha – Deel één: Het gedrag in de ochtend

HOOFDSTUK 8: De dingen die verboden zijn vanaf het aanbreken van de dag tot nadat men gedavvend heeft.

1. Vanaf het aanbreken van de ochtend - dat is het eerste licht van de zon in het oosten - begint de tijd van de tefilla. (Als men dan gedavvend heeft, heeft men, achteraf gezien, zijn plicht gedaan). Daarom is het voor een mens verboden met enig werk aan te vangen of zich bezig te houden met zijn beroepsleven of zich op weg te begeven, voordat hij gedavvend heeft, zoals er gezegd is (Psalmen 85:14): „De rechtvaardigheid gaat voor hem uit en maakt een pad voor zijn voetstappen”. *Rechtvaardigheid* betekent tefilla, waarin men de rechtvaardigheid van zijn Schepper verkondigt. Pas daarna zet men zijn voetstappen op de weg van zijn wensen.¹ Vóór het eerste ochtendlicht is het toegestaan werk te verrichten. Maar de Eliahoe Rabba schrijft, dat men in geen geval vanaf een half uur voor het eerste ochtendlicht iets mag doen, alvorens men de ochtendberachot gezegd heeft².

Wanneer men voor het eerste ochtendlicht met enig werk is begonnen, mag men dat afmaken, mits er voldoende tijd overblijft om na afloop van zijn werkzaamheden Sjema en de tefilla te zeggen binnen de voorgeschreven tijd. Maar wanneer men vreest dat daar niet voldoende tijd voor overblijft, moet men stoppen met zijn werk en eerst Sjema en de tefilla zeggen. Maar wie is begonnen te eten voor het eerste ochtendlicht moet daar direkt mee stoppen zodra de ochtendstond aanbreekt.³ Het bovenstaande geldt eveneens voor mincha: het is verboden binnen een half uur voordat de tijd voor mincha aanbreekt te gaan eten, dat is een half uur na het midden van de dag, aldus de *Prie Megadiem*.⁴ [*] De *Rema* schrijft⁵ dat dit alleen geldt voor een grote

[*] De tijd voor *mincha* begint een $\frac{1}{2}$ na het midden van de dag. Dus volgens de *Prie Megadiem* mag men vanaf het midden van de dag niet meer eten. Het midden van de dag is 12.00 zonnetijd. Nederland en België liggen op ongeveer

feestmaaltijd, waar veel mensen aanzitten, zoals een bruiloftsmaal of iets dergelijks, maar dat een kleine maaltijd, zoals individuele mensen gebruiken, is toegestaan tot mincha ketana. Volgens de *Misjna Broera*⁶ is het volgens de Acheroniem wel toegestaan een grote maaltijd te beginnen nadat de tijd van mincha *gedolla* reeds is aangebroken en zelfs is toegestaan een kleine maaltijd te beginnen nadat de tijd voor mincha ketana reeds is aangebroken. Echter een grote feestmaaltijd moet men niet beginnen nadat de tijd van mincha ketana is aangebroken.⁷

5° Ooster Lengte. De aardbol is verdeeld in 360° en die 360° zijn verdeeld in 24 uur, d.w.z. 15° (=360/24) per tijdszone van een uur. Nederland en België houden de Midden-Europese tijdzone aan. Die ligt op 15° O.L., dus 10° ten oosten van de lijn Amsterdam-Antwerpen (dat is even ten oosten van Berlijn). Wanneer het in Amsterdam/ Antwerpen 12.00 uur is, is het in Berlijn reeds $10/15 \times 60 = 40$ minuten later, dat wil zeggen 12.40. En omdat Nederland en België die Berlijnse tijd aanhouden, is het ook in Nederland en België pas „mid-dag” om ongeveer 12.40 uur. 's Zomers komt daar nog een uur bij door de zomertijd, dus dan is het pas הַצֹּת הַיּוֹם - „mid-dag” om ongeveer 13.40 uur.

Bronnen van de halacha

1. KSA 8:1; 2. M.B. 89: 17; 3. M.B. 70: 23; 4. M.B. 70: 20; 5. Sj.A. 232:2; 6. M.B. 232:24-27; 7. M.B. 232:29.

Het is onze bedoeling om hier te starten met een aangepaste vertaling van het Boek ‘Chofets Chajiem’, waarin Rabbi Jisrael Meir Kagan (Dzyatlava, 1838 - Radun', 1933) de wetten samenvat van *lasjon hara* [kwaadsprekerij] en *rechiloet* [roddel]. We willen proberen daar iedere week een stukje uit te vertalen en dat hier publiceren. De reden daarvoor en het belang ervan kunt u hieronder lezen in het voorwoord van de schrijver op zijn boek.

HOE MEN DE VERLOSSING KAN VERHAASTEN

Voorwoord van het Boek Chofets Chajiem
door de schrijver Rabbi Jisrael Meir Kagan (de Chofets Chajiem)

Klal Jisraël heeft het unieke voorrecht om door de Schepper van het heelal te zijn uitverkoren om Zijn Tora in ontvangst te mogen nemen. Dit was een onvergelijkbaar privilege, maar tegelijkertijd een formidabele verantwoordelijkheid. Omdat *Klal Jisraël* zondigde, werd het *Beit Hamikdasj* vernietigd en werden wij verbannen uit *Erets Jisraël*. Deze ballingschap duurt voort tot op deze dag. Het is passend om te vragen: welke overtreding is de hoofdoorzaak van onze voortdurende ballingschap?

Om een aantal redenen blijkt dat de hoofdoorzaak *lasjon hara* [kwaadsprekerij] is. *Lasjon hara* is de bron van veel haat, ruzie en zelfs bloedvergieten. De Talmoed (Joma 9b; Gittin 57b en Rasji t.p.) noemt *lasjon hara* als de oorzaak van de ballingschap. Daarom zullen wij niet verlost worden voordat wij dit euvel verholpen hebben.

Tora en Talmoed benadrukken beide de ernst van *lasjon hara*. De Tora (*Devariem* 27:24, *Rasji*) spreekt een vloek uit over degenen die kwaadspreken over anderen, terwijl de Talmoed (*Arechin* 15b) *lasjon hara* vergelijkt met goddeloosheid. Behalve de inherente ernst van *lasjon hara*, wordt het nog verzwaaard door de herhaling: iemand die niet zorgvuldig is met wat hij zegt, zal het verbod duizenden malen overtreden. Daarom zullen wij G-ds zegen absoluut niet waardig zijn, totdat wij zijn opgehouden met *lasjon hara* te spreken.

Na zorgvuldige observatie ben ik tot de conclusie gekomen dat het grote publiek zich er niet van bewust is dat zelfs een correcte negatieve verklaring over iemand *lasjon hara* is. Zelfs degenen die bekend zijn met de basisprincipes hebben een neiging om een excuus te vinden voor hun *lasjon hara* door verschillende bronnen verkeerd te citeren of verkeerd te interpreteren. Omgekeerd, gebrek aan kennis kan iemand misleiden en hem ertoe brengen te denken dat men zich alleen scrupuleus en in alle details aan deze mitswa kan houden wanneer men als een kluisenaar leeft. Deze en andere vergissingen hebben een toestand veroorzaakt, waarin slechts weinigen zich weerhouden van het spreken van *lasjon hara*.

Tot nu toe was het voor iemand die zich wilde verdiepen in de talrijke wetten en voorschriften van *lasjon hara*, bijzonder moeilijk, omdat ze nimmer waren samengebracht in een enkel werk. Ik heb, met G-ds hulp alle wetten uit de Talmoed, Rambam, *Sja'arei Tesjoeva*, *Sefer Mitswot Hagadol* (*Smag*) en andere halachische bronnen verzameld in een enkel boekwerk.

Wanneer men deze wetten zorgvuldig bestudeert, zal men geleidelijk aan in staat zijn de gewoonte van *lasjon hara* om te buigen. Wanneer wij gezegend zullen zijn met deze verdienste, zullen wij de uiteindelijke verlossing verhaasten. *Amein*.

* * *

Ik realiseer mij dat sommige mensen het belang van de bestudering van dit boek zullen onderschatten, op

grond van de volgende woorden van de Geleerden: „Het heeft de voorkeur dat iemand zondigt zonder dat hij weet dat hij iets doet dat verboden is, dan dat hij de overtreding begaat en zich dat realiseert” (Sjabbat 148b). Zij vergissen zich. Dit principe geldt niet voor mitswot die expliciet in Tora genoemd worden (zie *Orach Chajiem* 608:2), zoals het geval is met *lasjon hara* en *rechiloet* [roddel]. Bovendien spoort Tora ons aan om voortdurend te denken aan de straf die Miriam kreeg toen zij *lasjon hara* over Mosjé sprak. Volgens hen zou het de voorkeur hebben om daar niet meer aan te denken. In werkelijkheid zal iemand een verandering in zijn spreekgewoonte bespeuren, wanneer hij deze wetten voortdurend bestudeert.

Er zijn mensen wier neiging om over anderen te roddelen zo sterk is, dat zij ten onrechte dit boek zullen gebruiken om hun *lasjon hara* te rechtvaardigen. Zij zullen wetten uit hun context rukken en er zich op baseren, zonder al de noodzakelijke voorwaarden. Over een soortgelijke aangelegenheid hebben onze Geleerden (Bawa Batra 89b) het volgende vers geciteerd: „De wegen van G-d zijn recht (zonder valkuilen); de rechtvaardige zal daarover wandelen en de zondaar zal er struikelen” (*Hosjaja* 14:10). Ieder die de waarheid zoekt, zal haar vinden.

Ons gebed

VOORWOORD

Het is niet onze bedoeling om hier de *Siddoer* – het Joodse gebedenboek – te vertalen, maar er een commentaar en verklaring van te geven. Aanhalingen en verkorte uittreksels van de gebeden in het Nederlands zullen hoofdzakelijk hier gepresenteerd worden om de voornaamste thema's, ideeën en begrippen van de gebeden te belichten. In dergelijke gevallen hebben wij soms gebruik gemaakt van de vertaling van Jitschak Dasberg, en soms van onze eigen vertaling, wanneer wij het idee hadden dat die versie de gedachten achter de tekst beter weergaven.

Onze dagelijkse gebeden bestaan bijna geheel uit selecties en verzen van onze heilige boeken, de TaNaCH (de Joodse Bijbel) en de Talmoed. De selectie en indeling (*siddoer* – vandaar de naam van ons gebedenboek) van deze gebeden zijn het resultaat van onze door G-d geïnspireerde Profeten en Geleerden. Dus onze gebeden echoën het eeuwige en oneindige woord van G-d. We wenden ons tot G-d in *Zijn eigen woorden*, voorzover de menselijke taal te armelijk is en te begrensd om de verheven uitstorting van onze G-ddelijke ziel weer te geven – want dat is de essentiële betekenis van *Tefilla* – de „dienst van het hart”, zoals nog in de Inleiding in komende weken zal worden uitgelegd.

Toen onze Profeten en vroegere Geleerden de dagelijkse gebeden samenstelden, hebben zij zorgvuldig die Bijbelse en Talmoedische passages uitgekozen die onze diepste religieuze gevoelens zouden opwekken en die ons zouden inspireren om ons innerlijk te verbinden met onze Vader in de Hemel. Maar tegelijkertijd waren ze even zorgvuldig om eraan te denken om er teksten in op te nemen die de basis-waarheid en beginselen van ons geloof bevatten, van elementaire moraal en ethische waarden tot het hoogste begrip van zuiver Monotheïsme, hetgeen wij verkondigen in het *Sjema*. Het was duidelijk hun bedoeling dat de *Siddoer* voor ons zowel inspirerend als instructief zou zijn. Om het met andere woorden te zeggen: onze *Siddoer* werd ontworpen om niet alleen het vervoermiddel te zijn voor de „dienst van het hart”, maar ook om een vervoermiddel te zijn voor de „dienst van de geest.” Dit is waar *kavana* – intentie van zowel het hart als de geest – een rol gaan spelen. Inderdaad is er gezegd dat *kavana* de eigenlijke ziel van het gebed is, en dat „gebed zonder *kavana* is als een lichaam zonder ziel.”

Helaas is de menselijke natuur zodanig dat de dagelijkse herhaling van de gebeden, en sommige onderdelen zelfs driemaal per dag, ons er toe doen neigen om dat wat een uitgesproken dagelijkse ervaring zou moeten zijn, te reduceren tot een routinematig gedachtenloos opdreunen. Weet, dat zelfs een oppervlakkig opdreunen van de dagelijkse gebeden zijn waarde heeft, omdat het altijd gepaard gaat met een zekere mate van bewustzijn van G-d en een gevoel van afhankelijkheid van Hem. Echter, opdat onze gebeden in onze harten en geesten een uitwerking hebben, is minimaal een basiskennis van hun innerlijke betekenis en inhoud onmisbaar.

Dit nu is het doel van het commentaar en de verklaringen op de gebeden die wij van plan zijn hier te geven: om de diepere betekenis van de dagelijkse gebeden te verklaren.

Hopelijk vindt de lezer, die de tijd neemt om die commentaren en verklaringen te lezen, die wij in de volgende nummers van Sjabbat Sjalom hopen te brengen, dat zijn kennis van onze dagelijkse gebeden meer of minder verrijkt wordt, want dat is het doel van de samensteller.

Wij hebben bij dit commentaar gebruik gemaakt van het boek „My Prayer” door Nissan Mindel en de internet-cursus/serie „Roadmap to Prayer,” uitgegeven door de Pirchei Shashanim en „De world of Prayer” door Rabbi E. Munk.